

gu). Knjige koje su usledile: *Biefs* (Vodojače, 1964), *Oui diire* (Po čuvenju, 1966), *Actes* (Činodejstva, 1966) i *Figurations* (Oblikotvorena, 1969) pouzdano su obeleđani - vale raspon jedne nesvakidašnje pesničko-filosofske pustolovine, na koju se, kroz Degijevu reč, odvažio francuski jezik, u užem, i čitav moderni zapadni duh, u širem smislu reči.

Ulog te pustolovine nosi težinu besprekorog Degijevog klasičnog obrazovanja (što među ostalim podrazumeva i veliku jezičku kulturu), zatim širinu, i dubinu, koje pruža prisno poznavanje ključnih filosofskih problema, posebno onih koji u žiju filosofskog interesa stavlaju sredinu pesnička i pesništva u »oskudnom vremenu«, najzad i smelost jedne mnogosmerne pesničke obdarenosti, koja po dubini ne zaostaje za Malarmeovom, po muzikalnosti za Verlenovom, po snazi i građenju pesničke slike i zamahu metafore za Remboovom. Stavljene u pogon jednog sveobuhvatnog pesničkog nauma, ove pretpostavke Degijeve formacije ovaplotile su se u pesništvo, koje je u isti mah i promišljanje same suštine pesništva.

Izričitiji vid dobilo je ovo poetizovanje jednog bitnog filosofskog sastava u poslednje dve među navedenim knjigama, kao i u dvema koje su usledile: *Tombae* de Du Bellay (Di Belejov grob, 1973) i *Jumelages* (Bratiniljenja, 1978). U ovim delima, jedne kraj drugih, nalazimo dve vrste tekstova: krajnje neobične književne oglede koji, međutim, jednim lakin pokretom, prebacuju težiste iskaza u poetsku ravan, da se istom lakoćom, potom, vrati pojmovnom razgovaranju; a uz njih i pesme jednako neuvrčenog obrisa, iz čijeg se nadonjem sloja redovno probija vešto i »lukav« ulčana misaona poika, bilo da na nju uputi kakva neobično upotrebljena reč, bilo da se pesnik poigra s inače strogom sintaksom francuskog jezika, ili se moćna metafora stavi u službu kakvog posve udaljenog značenja.

Poslednja, tek izašla knjiga *Dominant* (*Ti meni — ja tebi*, 1981) pokazuje da je pedeset jednogodišnji pesnik daleko od svoje poslednje reči: nepresušnom jezičkom pronicljivošću on neprekidno premeće mnogostoljetno skladište francuskog rečničkog bogatstva, i mi-s iznenadenjem prisutvujemo čudnovatom druželjubljivu Banalnog i Uzvišenog, Površine i Dubine. Mišel Degi je jedan od onih retkih pesnika iz čijeg bi se dela mogao izlučiti celokupan rečnik matičnog jezika. Citaocu se čini da postaje sačesnik u iskopavanju dubokih temelja gradićevina koja mora biti srušena da bi od iste grade bila podignuta nova — čvršća, nosivija, viša, ali zato i svi njeni sastavni delovi, saobraćeni izgledu nove celine, utkani u novi splet međuzavisnosti, moraju da pretrpe iščarenje iz svoje predašnje ukočenošti. Otuda nije preterano reći da je zdanje francuskog jezika u pesništvu Misela Degija iz temelja ispremetano, da u tom presvaralaštvu doživi jedno od svojih najistancijskih oblikovanja.

Prirodno je da jedan kratak izbor iz oboimnog dela ne može preneti ni deo one teško samerive, »degijevske« višeslojnističke raspon može nagovestiti tek celovito i »razumevajuće« čitanje. Prepevi su oddabranii namerom prevodioca da sledi jedan »unereniji«, »klasičniji« vid Degijevog razvoja, kako bi na njega, sledecom prilikom, nadovezao onaj »upadljiviji«, »prevratnički«.

A o iskušenjima prevođenja jednog, na opisani način »zakrivljenog« jezika, krcatog ispomeranim značenjima i neprevodivim igrama reči (koje, kod Degija, dabome, nikada nisu tek puke igrarije), i o dragocevnim saznanjima za iskustvo vlastitog jezika — drugi put, i na drugom mestu.

S francuskog prepevao i belešku sačinio:

Milan Mladenović

robert tili NA KONJU I POD ZAMKOM

PUT U KABU
kada sam Te prvi put
i kašišu u video,
kiša je živelu u
Tvojim ušima i Tvojim
životom. začešljao sam
razularenu kuću, Tvoju
stačnu projekciju.
Ti si drvo pred lađom,
kao što ja nisam
ama baš ništa sem
Tebe.

ELEKTRIČNI POLUCILINDAR

i njegova cilindrična žena,
dušo.

SOLITUDE

Izreci
Laži
Kasnije sada
Me obidi
Biču tu
Neko vreme
Jasnošću oka
Oslobodi me
Pustih
Ogledala

OSMANOV OSMEH NA TRKAMA

Mašimo pticama.
Mašimo ruko
Vetrima zore. Odmah
Ujem ubi
Ci. Jedan osmeh je zaspao
U predvečerje trk
E hrtova i vranaca
Pleme
Nite pas
Mine. Srebrno jezero=mahanje.
Mahanje: PTICE.
Mahanje: UBICA ULAZI U RUKOVET

ZORE.

Odmahuje
M ubici.

EUMIRA MANAHISCHI

Eumiro,
kome si obećala zvukove svoje duše?
Koga si ostavila pred titrajućom klanicom,
da bi se zatim pretvorila u nož?
Gde obitavaju flaute Tvoje
čarobne zvonjave i kome sada obećaješ
ostrovo kornjača?

Pero zavijeno u sutrašnjicu,
gromadne reči, pisma novog dana
i bistrog dela: Yama i Yami pleti
Zornjaču i tako skapavaju i poslednji
ukleti pauci iz esencije tajanstvenog
sedmog pergamenta. Ne
zaklanjaj nam jutra,
Eumiro Manahisch.

TENIS JE PATIKA PUNA NOGE

Hegel je svoje poslednje predavanje održao
a onda je izjurio na smrznutu ulicu pred
Filosofskog seminara i tu stao
isprobavati svoje renovirane klizaljke

Ja sam natopljen smolom i umotan u
goreo osvetljavajući krovove na kojima su
Magbetha a te krovove je neko pogrešno
mi se tako činilo onomad
a što se Hegela tiče na njega sam pogled
kada je bol od opeketina postajao
neizdrživ.

NA KONJU I POD ZAMKOM

U levom ugлу sale za ručavanje
dobrodošla u kantini sedela je
Guinnever
kose boje paunovih očiju
grlio ju je sir Gavin mada sam
ja
dugo sumnjavao u svog ponajboljeg
vitezova sir Gallahada.

Oporuka momir vojvodić

JUČER LJUDI A DANAS ROBOVI

Postali smo važni, mrzvoljni,
Udaljeni, samozadovoljni;

Za tricama bezdušno žurimo,
Pred mukama bližnjika žmurimo;

Do čarova znamo pute kraće,
Klonimo se sestara i braće;

Zatiskamo uši čepovima
I mjerimo život džepovima;

Prazna srca i šake grimo
I na tuda solila trčimo;

U prsi se djedova busamo,
Njine muke dok guke kusamo;

U grkoj se jagmi prestižemo
I pri svakom kroku kastižemo;

Sve smo dalji od svetih zavjeta,
Papagaji svačijih savjeta;

Čini nam se da smo pametniji,
A svakog smo trena avetniji;

Svakog dana sa sve kraćim vidom,
Bezvremenim se zatvaramo zidom —

Sve krvniji u vražjoj raboti:
Jučer ljudi a danas roboti.

OPORUKA

Ostavljam za prve naslijednike
Vazda budne moje islijednike

Oni znaju kad sam što stekao
I sve što sam i kome rekao

Kada znaju kako sam disao
Neka uzmu sve što sam pisao

Oni su me potajno čuvali
Od vjetrova što su mi duvali

U slobodna usta oči lice
I nosili dah i besmislice

Njuškajući po mome životu
Poznali su trice i divotu

Sve što stekoh i blato i zlato
Njima ništa nije nepoznato

Kad su mojim tragom mrzli kisi
Ostavljam im i opasne misli

Neka oni srećno naslijede
Moje pjesme gorke i blijeđe

Ne trebije mojim sinovima
Što buncarah u smutnim snovima

Neće htjeti niko od rodbine
Tašta slova pjesničke sudbine

Zato slovca radosti i muke
Sva ostavljam u sigurne ruke

Radoju Radojeviću*

BLOK ČETVRTI

*

Počelo je snom oca,
u proleće,
pre letnjeg odlaska tvog.

Snegovi su mu se grđno otapali,
vodurinama hučali niz kosine.

Vetrovi su mu duvali razvigoriti,
i vetrovi što krovove nose,
zidove u temelju što njijuš.

Usovi su mu zajurili urlicima,
brazdajući tragove poljani.

Posekoše te u gležnju,
stropoštaše u bezdan.

*

Mora da si vuče otplivavao
do dalekosti, do debelosti mora.

Jesu li mamile alge,
il školjke krhkih lepeza.

Jesu li ajkule penile
krvi žedne i zglobova.

Ko je kome drobio vrat.
Ko je kome slamao kičmu.

Jesi li nadjačao,
ljudino moja, koštunjo.

Riješ li po dnu ti
il' rije po dnu ajkula.

Il' tokovi tvoji i njeni
utaču se u oporo, slano.

Jugo se jugu uspinjavao,
sudarao s kostolom-valima.

*

Iz kamena kamenova
kakvi to zvuci izroniše.

Iz senke osenčane
kakve to slike istkaše se.

Iz vedrina dalekosti
kakve to zrake zablijesnuše.

Da l' vid spozna
uzaluđe košmar-dana.

Da l' um otkri
log u sebi nitja belog.

Cvrstost tla da l' iskova se
zgađenosti nad sretnim.

Treperavi dasi neba, neba svoga,
da l' pozvaše na put danu;
zbilji svojoj.

xxx

Zboranost peska
pretače se u bore lica.

Neravni korā
presaduju se u dubi vrata.

Valovlje spenjeno
utiskuje se u krhkosti hoda.

Sve tu postaje razbijena skrama,
nemoćno zrnje, prah.

Šumi,
razorom šumi noć.

Tamnost se kruni s neba.
Iz žala izranja lednost.

To burnost mora
samo za skončanje izgledje daje.

Sve se izjezgilo u golo,
u prazno,
u preveliko ništa.

(fragment)

*Istaknutom crnogorskom književnom stvaraoštu, uz trogodišnjicu njegove tragične pogibije.

na sav glas
vladimiru
majakovskom

tomislav marijan bilosnić

Prolog

Ako ne razumijete Majakovskog,
odlazite odavde!

Sigurni u sebe
ne ostavljaju traga,
mada duboko riju.
Promiču, kao govorvalji,
smiješni i nepotrebni.
Od jednog čovjeka — stotinu
prolaznika se pravi.

Danas, budućnost htjeti,
raskrstiti je s radošću —
govor u dva glasa:
raspolučen.

Na sunčevu pladnju — suza.
Krikovi i mrmljanja
bez interpunkcije.

Sve zamisliti kao savršeno —
tamnica je koju zastiru drvoredi

prijateljā.

Čovjekov san — od čovjeka veći,
raspeglan
postaje kosmat.

Hrabrost — teško se žvače.
Život je ulančen —
padaš, i ne suminjaš u vječnost.

Čipke oblika:
andeli i rakete
zajedno
svemirom lete.

Oko-vrijeme kriva prizma je —
skrletni trn
sićušni čopor pasa,
regata pastrva.

Ako ti nije suđeno da loviš,
ti bježi.
Grozđovi briga
čovjeka izribaju ko drveni pod.

Majakovski
samoglasnik-gromoglasnik,
arogantan,
na sve navikao osim na sebe.
Ni srebrne žlice ne bi mogao pokrasti.
Jači od sile teže
u zasljepljujući kostur ulazi
kao u vlastita kola.

Juri tamo gdje se puca —
kry je nepokorna,
riče,
u Zubima — usjeci studeni.

A brat je, i drug,
milijune žrtava
obgrljava prstenjem ruku.

Voljena, krtica-saučesnik,
gutačica mužačkih noževa,
prekrila je nebo
kao što je Vezuv prekrio Pompeje.

O, kako lijepo žive mrtvi —
nitko im ne bode oči.
Ljudi se vrpolje,
roje oko tvorničkih sirena,
očekuju,
i ne znaju da je to zato
što ti nedostaješ.

(fragment)

prošao si

zoran vučić

NISI BIO SAM

Đavo je čedna ptica u kavezu
peva kao slavuj

peva kao ševa
budi te u zoru

Nisi sam bio
i nikad nećeš biti

Đavo je umiljata veverica
u kavezu brbilja
o filosofiji etici i bludu
a crne knjige s polica
samo o moralu

Taj ljudski rutavi dečak
poznaće istoriju

NE OSVRĆI SE

Ne naslanjam se
pući će kičma reči
Tanak je konac
kojim su vekovi
zašiveni za tvoj jezik

Ne osvrći se
izgubićeš nadu
Sunce što te
sa brega obasjava
ni jednog zločinca nije potkazalo

PROŠAO SI

Putuješ niz reči
a vreme izmiče
učiš hodanju svoje roditelje
stariji od sveta
a strepiš od dana
(Wie alt bist du?)

Prošao si
kroz hvaljenu tamu
video si
i svoje rođenje
video si
razroku budućnost

(Wie alt bist du!)

DOVRŠENO

Dovršeno je ovo razdoblje
moj strašni san je dovršen

Istorija etika gramatika
(svet je bio savršen)
tonu u toplu tamu
pod krilo gavranovo

Moj otac nočni leptir
svetiljci se približava
Umreće prelep i čedan
za vek od mene mladi

Beograd, 1980.

Sami stvaramo

laslo gal

(Stani stani stari moreplovče...)

stani stani stari moreplovče
i ti lađo što me daleko odnese
daleko odnese i doneše kući
da se veselim plaćem i da bežim
i da se vratim i da otpočinem

stani stani ovo je već luka
tu ćemo počinut' nakon duga puta
besno dobrí loši ali sad već
belo nam se pohabalo jedro
i skrićemo se u toj večnoj luci

odsad više ničeg neće biti
jer nas više neće biti
više ni popraviti niti pokvariti
učinimo malo ali ipak dosta
jer za više nije dotecklo nam snage

na trošnoj ladi oronuli mornar
krme više nema ali i čemu već
daleko su vode obale daleko
i još jesmo ali već daleko.

SAMI STVARAMO

svi smo mi boži
sami za sebe stvaramo svet
za šest minuta
i odahnuemo potom

da bude mir i večan da ostane
besje zapovest prvoga minuta
hladnim očima gledao je mesec
i uz kikot njegov daždila je krv

da bude hleba zapovest mi beše
ali se kezio prazan klas dabo otišao i uselio
od mene neće s podsmehom šaptaše
ni hleb ni kolač

umoran tada prestao načas
da odahнем na minut-dva
za stvaranje kako se prenuk
minut tek preosta

neka bude čovek zaželeaf samo
ali čovek da mi čovek bude
i prosuh šaku semena reči
i dlan mi prazan ostade

sad već volim i sebe

22. X 1974.

S mađarskog preveo:
Petar Vukov

dve pesme

strahinja šuljagić

ZAPIS KLARE ALTARAC

I da li će me čuti to duboko tkivo noći
blisku samo teskobi i očajanju
Ne bih se bojala svog hladnog staništa
samo da nisam ostala tako sama
bez njega
koji je hleb moj i so moja.

ZAPIS ELIJASA KABILJA

Dugo putovah ništavnim vremenom
predugo
od početka do kraja svih doba svojih
godишњих
Uvek sam
na početku
tako i na kraju
Život i smrt
koji su jedno.

dve pesme

vera primožič

U KUPATILU OPEĆ

Vraćaš se kao iz doba drevnog
u istu vodu, u talase
i u kosi ti izrasta glog
i u krvi se paprati glase

Vraćaš se mudar posle smrti
u gustu vrevu radosnih kapi
u zvuk koji ne umeš čuti
u mlaz svetlosti što se slápi

Po kosi, licu, usni, čelu
sliva se topli vodopad, vrutak
i razbija se na tvom telu
i sve zastaje na trenutak

Pretvoren u dah u mrtvoj smeši
sav se pretačeš u davno veče
i samo taj si koji jesи
dok slušaš kako voda teče

U KUPATILU

Može se zbiti sjaj i prozor
i leptir i val što se nudi
i osuščanih dečaka hor
i dnu velike, oble studi

Još ranijiv moguće da živiš
u damarima rasutog sna
Samo da svetlost ne posivi
da kamen ne stigne do dna

Ti možeš, možeš, možeš biti
i luk i meta, žed i kap
U telu svom se možeš zbiti
i ušće sretno i drag slap

Dok struiji damar naprslog spruda
mišići i tuš, žudeno veče
Čini se tu si, tu i svuda
dok slušaš kako voda teče

dve pesme

biserka težački

Pjesmi (III)

Ni u kome nije tvoja okrutnost
pustila korijenje kao u meni.

Tražila si da Ljubav
rasparčam u komade da bi je mogla
u slast pojesti.

Poslije si pljuckala koščice
duboko u papir.

Od te si hrane
ojačala.

Da bih ti pronašla
nove hrane,
uzela sam za lovište
vlastitu dušu.

Tako je tvoja utroba
donijela prvi plod.

Ja nemam ništa protiv
tvojeg života,
no sama sam kao
niko moj.

Ti si se osilila,
a ja sam i dalje
sluga pokoran.

Stvarnost mi nudi
povoljan ugovor;
prodala bih te
za šačicu sreće!

KAKVIMA BIVAJU STRASTI

Citav je stan u neredu,
a žene još ne prave
make-up.

Plaze prezavrela jela
ližuci vruci peć,
para žari nosnice
raskrečena cvijeća.

Sapelo se divlje granje
u ljudosti,
davi lišće u bjesnoći
svoj vlastiti vrat.
Pa i djeca bježe već
u krvavi zov;
razlio se masni kruh
vrijući u žaru.

Po svemu je očito da u kući
nedostaje muška ruka:
da podreže živice, u strah natjera
djecu i napravi letvice
za suludo cvijeće.

Ma koja tupost,
ma koja frigidnost mozga
ludihi feministkinja!

četiri pesme

jožef gujaš

MANI TO VESELO DRUŠTVO

Mani to veselo društvo,
sopstvena obličja
guraju napred-nazad.
Kako uman beše,
Bože, kako uman,
Daher Ibn Sesa. Umu
njegovom jedva da se možeš nadati.
Mani to veselo društvo.

VEĆE TEGOVE

Veće tegove molim,
jer ću poleteti,
odleteti, kao perje,
već tegove,
ženu, svečanosti,
veće tegove
i više čireva.

SAMO PIŠI, REĆE NEKO

Nisam rešio
nijedan problem.
Plašim se fajronta.
Samo piši, reće neko.

NA MOSTU

Više je svetla na drugoj strani
i lepše su devojke.

Na drugoj strani je život.

Sutra ću biti na drugoj strani.

Prevod s mađarskog: Petar Vukov